

Românii din America și Marea Unire

ION MUNTEANU

Urmărind procesul general de emigrare transoceanică din Europa răsăriteană, constatăm că emigrarea românească s-a înscris printre ultimele deplasări demografice spre America de Nord. Emigrarea tardivă și, mai ales, volumul redus în comparație cu celelalte emigrații est-europene dovedesc o rezistență specifică a elementului românesc la tendințele generale, obiective de dislocări demografice — aderență puternică la spațiul carpato-dunărean, la idealurile naționale.

Față de imigrația totală din statele Europei estice, aflată în S.U.A. după primul război mondial, imigrarea românească a fost cea mai redusă, reprezentând, de exemplu, 9% din imigrația poloneză (102.823 imigranți români față de 1.139.979 imigranți polonezi), 29% din imigrația cehoslovacă (362.438 imigranți cehi și slovaci), 24% din cea maghiară (397.287 imigranți de origine maghiară) și 6% din imigrația din U.R.S.S. (1.535.563 persoane) ¹.

Emigranții români s-au înscris, încă de la începutul așezării lor în S.U.A., aproape integral în procesul de făurire a economiei nord-americane de tip industrial, deplasarea demografică fiind nu numai o simplă deplasare spațială, ci și una profesională, trecind de la preocupările agricole la cele industriale și aducându-și totodată contribuția, prin modul de viață și moștenirea culturală, la ceea ce poartă astăzi denumirea de „spirit american”.

Elementul caracteristic cel mai important al profilului grupului românesc din S.U.A. a rămas aderența lui la aspirațiile sociale, culturale și naționale ale României din acei ani. Departe de țara de origine, împinși în Lumea Nouă de condițiile vitrege economice, sociale, spirituale și, mai ales, naționale, românii americani — originari din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș — și-au păstrat nealterate limba, portul, obiceiurile și tradițiile, au menținut permanent treaz sentimentul conștiinței naționale și al unității de neam.

Pe fundalul permanenței ideii de neam, procesul de organizare a românilor emigranți în S.U.A. — apariția organelor de presă românești, legăturile strânse cu România și prezența unor misiuni și delegații românești în America — au determinat chiar din momentul intrării României în război maturizarea acțiunilor mișcării naționale unioniste a românilor americani.

Intrarea României în război, dar mai ales înfrângerea armatei noastre, au găsit în statele Americii de Nord o opinie publică cu totul nefavorabilă. Ziarele americane erau nu numai indiferente, dar de-a dreptul dușmănoase față de România. Unele ziare, cum ar fi „New York Tribune”, ne criticau aspru, „New York Times” și „Washington Post” tăceau sau ne aminteau alături de fenomenele negative din Balcani. Despre justetea războiului și a cauzei noastre nici un singur cuvânt ².

O greutate mult mai mare apăsa însă pe umerii emigrației române, și anume, opinia favorabilă și binevoitoare pe care o aveau americanii față de Austro-Ungaria în general și în special față de năzuințele Ungariei. Cu

¹ Radu Toma, *Românii din America. Bibliografie comentată*, București, 1978, p. 7. Cf. 15th Census of the United States 1930. Population, vol. II, Washington, U.S. Census Office, 1933, p. 323.

² Vasile Stoica, *În America pentru cauza românească*, București, 1926, p. 11.

atît mai mult cu cît propaganda maghiară³, în urma unor declarații, făcuse cunoscut opiniei publice americane că românii nu vor unirea Transilvaniei cu România și sînt mulțumiți cu stăpînirea ungurească, că românii n-au nimic de revendicat, că nu se plîng, că sînt mulțumiți de starea lor politică, economică, socială și națională și se bucură de aceleași drepturi ca și ungurii.

În această atmosferă, mișcarea național-unionistă a românilor americani și-a început activitatea printr-o propagandă viguroasă, talmăcind în toată amploarea lor scopurile, luptele și jertfele poporului român pentru dezrobire și unitate națională, iar aceasta s-a concentrat în focarele mari de opinie publică (Washington, New York, Philadelphia, Boston, Chicago) și totodată asupra personalităților politice ale Americii de Nord.

Printre primele manifestări de solidaritate a românilor americani cu lupta României pentru desăvîrșirea unității de neam amintim refuzul⁴ acestora față de chemarea consulatelor maghiare de subscriere la împrumutul de război al Ungariei sau de colaborare la acțiuni de salvare a Crucii Roșii maghiare.

Înțelegînd că datorează patriei-mame tot ce au, românii americani au strîns și au trimis în țară ajutoare: medicamente, articole chirurgicale etc., au început să se înroleze voluntari. Alături de aceste acțiuni, o intensă propagandă s-a desfășurat prin presa românească, prin organizarea parăzilor de port și muzică națională, a serbărilor și a adunărilor populare.

Răspunsul românilor americani față de politica dușmănoasă a emigrației maghiare a fost dat în cadrul unor mari adunări naționale ce s-au desfășurat pe tot parcursul anului 1917. Trei dintre acestea ne-au atras atenția în mod deosebit: cea de la Youngstown⁵, din 2 iunie, de la Detroit⁶, din 16 septembrie, și cea de la Cleveland⁷, din 23 septembrie 1917. Din mîile de inimi ale participanților la aceste adunări — reprezentanți ai organizațiilor, parohiilor și societăților culturale — izvora dorința de libertate și dreptate națională, de unire a tuturor românilor într-un singur stat, în care români și numai români să fie stăpîinii acestuia. Prin apelul⁸ „Către iubiiții noștri compatrioți români din glorioasa Republică a Statelor Unite” se făcea cunoscut românilor americani că trebuie să conlucreze între ei și să ia parte la războiul de dezrobire a neamului, să spună lumii că în conștiința românilor trăiește viu sentimentul libertății și dorul nestîns pentru cultură și independență națională — „să arătăm lumii că noi voim să trăim liber în România Mare, că nu vrem să ne mai plecăm capul nici noi, nici urmașii noștri”⁹ — scria ziarul „America” la 22 septembrie 1917. Vocea „Unirii” urma să fie auzită la „masa verde a celor mari și tari, care vor hotări soarta popoarelor după acest război”¹⁰. Organizarea acestor adunări naționale a fost însuflețită și de prezența membrilor misiunii patriotice — Vasile Lucaciu, Vasile Stoica ș.a. — sosită în S.U.A. încă din aprilie 1917.

⁴ Titus Podea, *Transilvania*, București, 1936, p. 116.

⁵ „Sămănătorul” din 1 iunie 1917.

⁶ „America” — *Romanian Daily News*, din 15 septembrie 1917.

⁷ *Ibidem*, din 22 septembrie 1917.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

Propaganda emigrației române debutează în anul 1918, în strinsă legătură cu înființarea în S.U.A. a primei Legații Române¹¹. Stabilirea Legației Române în America de Nord a fost salutată cu însuflețire de toți românii conștienți, de toți românii care năzuiau să lupte pentru realizarea idealului național.

Membrii legației, în frunte cu ministrul plenipotențiar Constantin Angelescu¹², au participat la amplele adunări naționale de la Chicago¹³ și Indiana Harbor¹⁴, din februarie 1918. În sala Auditorium din Chicago, cei cinci mii de participanți cântau imnurile naționale române și american, uralele nesfârșite răsunau din piepturile ardelenilor și bănățenilor. La marea adunare națională de la Indiana Harbor, ministrul C. Angelescu a fost solicitat de ziaristii americani să răspundă la întrebarea de ce a intrat România în război, răspunsul fiind clar și răspicat: „lupta pentru întregirea neamului și pentru cele 4 milioane de români pe cale de a fi deznaționalizați”¹⁵.

Biserica română ortodoxă a emigranților din America și-a manifestat patriotismul și azeziunea la lupta României pentru desăvârșirea unității statului național în cadrul unui congres al tuturor parohiilor române, ținut între 9 și 10 martie 1918 în orașul Youngstown¹⁶. Prin hrisovul de închinare și supunere a românilor ortodocși din S.U.A. către Sfânta Mitropolie a Ungaro-Vlahiei se hotărăște că „nici preot, nici mirean, de astăzi înainte să nu mai fie supus, nici să mai aibă nici un soi de legături cu Mitropolia Română Ortodoxă din Ungaria și Transilvania, legături care au fost să se rupă și numai atunci să fie statornicite iarăși, când Transilvania și ținuturile românești din Ungaria vor fi dezrobite, făcând parte din regatul liber al României”¹⁷.

De la intrarea României în război, activitatea românilor americani s-a dezvoltat în două direcții: activând singuri în cadrul organizațiilor lor naționale (Uniunea Societăților de Ajutor și Cultură ale Românilor, Liga Națională Română și Congresul Național Român) și împreună cu celelalte națiuni oprimate din Austro-Ungaria, în cadrul Uniunii Democratice Central Europene¹⁸.

Legăturile permanente și lupta comună a emigranților națiunilor subjugate de monarhia austro-ungară au fost încununată de succes. În ziua de 25 octombrie 1918, la Philadelphia¹⁹, reprezentanții celor 18 națiuni oprimate au depus jurământul solemn că se despart de Austro-Ungaria și că declară libere și independente națiunile lor.

Proclamarea independenței națiunii române a fost urmată de declarația Ligii Naționale Române din America, care făcea publică hotărârea „nea-

¹¹ *Ibidem*, din 26 ianuarie 1918.

¹² „Roumanian”, *Monthly Review*, 1918, vol. I, nr. 8.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ „America” — *Romanian Daily News* din 2 martie 1918.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul 1918—1921*, vol. I, București, 1929, p. 137.

¹⁷ „America” — *Roumanian Daily News* din 12—15 martie 1918.

¹⁸ Titus Podea, *op. cit.*, p. 122.

¹⁹ „America” — *Roumanian Daily News* din 29 octombrie 1918.

mului românesc din Transilvania și comitatele învecinate din Banat că va continua din toate puterile sale lupta pînă ce sfintele sale aspirații de libertate și unire vor fi îndeplinite”²⁰.

Rezultatele acțiunii și propagandei românilor americani, Uniunii și Ligii Naționale au fost dintre cele mai bune. S-au înlăturat părerile eronate care circulau despre România și s-a creat o opinie în rîndurile americanilor de simpatie și cald interes pentru năzuințele poporului român. Unele ziare americane au început să publice aproape zilnic articole scrise de emigranții români, de conducătorii Uniunii și ai Ligii, dar mai ales furnizau publicului american informații reale despre România. Directorii ziarelor „Washington Post” și „New York Times” au devenit în scurt timp cei mai convinși apărători și susținători ai aspirațiilor neamului românesc. Mai mult decît aceasta, la 15 septembrie 1918²¹, reprezentanții națiunilor oprite — Masaryk, Paderewski, Hlinkovici și Vasile Stoica — au fost primiți de președintele Wilson, care și-a exprimat asentimentul față de aspirațiile națiunilor asuprite de Imperiul Habsburgic. De asemenea, Consiliul Național al Unității Române, constituit la Paris, a fost recunoscut, la 6 noiembrie 1918, de președintele S.U.A.

Deși mult redusă în comparație cu lupta românilor rămași acasă, lupta emigranților români din America a urmărit aceleași deziderate naționale — LIBERTATE ȘI UNITATE — s-au organizat și condus în atingerea acestui scop și au depus eforturi materiale considerabile.

Rezultatul activității emigrației române în America de Nord a devenit vizibil mai ales în anii următori, cînd atitudinea S.U.A. la tratatele de pace de la Paris a fost hotărîtoare în stabilirea prevederilor benefice României Mari. Înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România a făcut ca mii de emigranți răătăcitori pe meleagurile americane să se întoarcă în satele de unde pleaseră.

R É S U M É

Des que la Roumanie s'est engagé dans la première guerre mondiale, les roumains qui avaient émigré en Amérique et qui étaient originaires de la Transylvanie, du Banat, de la Crișana et du Maramureș, se sont situés, sur la position de la lutte pour la réalisation de l'unité nationale. Ce combat s'est manifestée par une active propagande pour la Roumanie, par des subsides et par la participation à la guerre dans l'armée américaine. Les roumains de l'Amérique désiraient les mêmes choses que tous les roumains: la liberté et l'unité.

P R Ê C I S

Event from the very moment when Romania was engaged in the First World War, the Romanians who had emigrated to America — most of them from Transylvania, Banat, Crișana and Maramureș — assumed the fight for the fulfilment of the national unity. Their contribution to this cause consisted in an active propaganda in favour of Romania, in subsidies and in their direct action in the American army. Their desires were those of the other Roumanians, from all over world: freedom and unity.

²⁰ *Ibidem*, din 2 noiembrie 1918.

²¹ Valeriu Achim, Aurel Socolan, *Dr. Vasile Lucaciu luptător pentru drepturile românilor și unirea Transilvaniei cu România*, Baia Mare, 1968, p. 128.